

ZORA.

Časopis za zabavo in poduk.

Izhaja
dvakrat na mesec, 1. in 15.
dne na celi poli.

Stoji po pošti za celo leto
4 gld. za pol leta 2 gld. — Za
dijake in učitelje celoletno
2 gld. 50 kr.

Franciška z Rimini.

Žalostna igra v petih dejanjih.

Spisal Silvio Pellico.

(Dalje.)

Gvido. Nesrečnik, bi li mogel to? —

Lančot. Naj Bog

Ne vsliši mi prisege te brezbožne!

A čula jo je ona polna groze —

Dvignivši plaho proti meni roci

„Prisezi“ —, vsklikne — „da ga ljubil boš;

Ko mene več ne bo, — jedini on

Ostal ti bode zvest prijatelj še!“ —

Jaz ljubim naj ga — ona pa črti ga,

Okrutnica! — V Raveno hoče iti,

Na dvor očetov, da morilec bratov

Ne prišel bi jej pred oči.

Gvido. Ko pismo

Od tebe sem prijel, prestrašim se,

Da bolna je. Oh sam predobro veš,

Da ljubim jo prisrčno in iskreno,

Bojim se vedno, da jo preživim —

Razumiš me —

Lančot. Oh ne pravi mi!

Ko vidim spavajočo jo na postlji

In ko trepalnice zaprte in
 Obličje blede znamenja življenju
 Ne da mi skorej — o v pregroznej stiski
 Na ustne jej pritisnem ustne svoje,
 Da čutil bi, je-li še duša v njej! —
 Bojim se kakor ti. Slovesne igre,
 Zabave radostne sem jej napravljaj,
 Al naveličala se jih je v kratkem;
 Obilo dragocenosti in mnogo
 Leskečih biserov sem jej podaril —
 Hvaležna bila je — vesela nikdar.
 Zeló je bogoljubna in pobožna:
 Crkvá je mnogo dala zidati,
 Za-njo pošiljajo molitve žarke
 Nenehoma v nebó device mnoge
 Ki ljubi je in milostno podpira.
 Priznava samo, da vsem željam jej
 Ustreči trudim se — i reče mi —
 Potem pak oblijó jo britke solze.
 Pogostem vsili se mi, grešna misel!
 Mordá je srce drug'mu poklonila?
 O Bog, kakó bi? ko iz vse osebe
 Odseva jej nedolžno čisto srce?

Gvido. Pustiva to! — glej jo Frančiško, tu je! —

~~~~~

Drugi nastop.

Frančiška in prejšnja.

Gvido. Sem pojdi, hčerka — sem, da te objamem!
 Franč. O mili oče moj, naj vas poljubim!
 Gvido. Na prsi moje, tukaj v moje srce
 Potópi vse bolesti britke svoje! —
 Sem pojdi, knez, obadva moja sta
 Otroka — blagoslovi vaju Bog! —
 Objemal tako vaju sem on dan,
 Ko svojo sta zaroko slavila!
 Franč. Oh srečni, oče, oni dan ste bili! —
 Gvido. Kaj meniš s tem? Mordá da oče srečen,
 A hči da bila je nesrečna?
 Franč. Oče,

Pravična res je bila moja slutnja,
 Da slabo zvestega moža nadarim
 Z jokánjem vednim — rekla sem,
 Da bila mi možitev ni po volji. —
 Prosila sem, zavoj da nunski vzamem,
 Pa rekli ste mi, da edina sreča
 Le zaročénje moje bi vam bilo —
 In vbogala sem vas! —

Gvido.

Kaj v samostan

Zapreti bi se htela, nehvaležna
 Očetu, ki edini si mu otrok?
 Branila bila sivemu bi otcu
 Da péstoval bi na kolenih sinka
 Od hčeri svoje?

Franč.

Žal mi ni zbog sebe —

Naložil Bog mi je neznansko breme
 Britkosti silnih i skrbi težavnih:
 Prenašam voljno je in ustrpljivo!
 Točila bila britke bi solzé
 Enako v celici samotnej kakor
 Med svetom — ali nihče bi ne bil
 Zavoljo mene togoval in tožil —
 In prosto bili bi kipeli mi
 Iz prsi vzdihljaji in prošnje k Bogu.
 Da milostno bi se oziral na-me,
 Na svojo stvar ubožno ter jo k sebi
 V nebesa vzel iz solzne te doline!
 Sedaj ne smem želeti, ni po smrti
 Živeč na zemlji žalostim te, dragi!
 In da umrem, žalila bi te bolj!

Lančot.

O blaga, zraven pa nemila — žali,
 Ostrupi vse mi dni — al živi, živi! —

Franč.

Zeló me ljubiš! — ali strah me je,
 Da v mržnjo spremeni se ti ljubezen!
 Da kazniš mene radi krivde, krivde,
 Katere nisem kriva — vsaj ne voljno!

Lančot.

Kakove krivde? —

Franč.

Slabo ti ljubezen

Povračam! —

(Dalje prih.)

Dva umetnika.

Iz španjolskega poslovenil J. Parapat.

(Konec.)

„Ko bi jaz imel tvojo roko, tvoj čopič, združena s svojo domišljijo!“ pravi mu z navdušenim pogledom polozivši mu roko na rame žareč duha in poezije. „Ti ne poznaš zaklada, ki ga imaš, delaj in jaz ti obljubim čast“. —

„Zastonj! — mene ne bode več slepila! Prej se bodem ugonobil, nego popel do nje!“ zavrne mladeneč hladno. — Za trenotek molči — potem pravi: „Tudi Vi ste sanjali o tej slavi! Zložili ste pesmi, igre — in kaj — kaj ste dosegli? Je li Vaša slava v tem-le bornem plaščeku, v tem jopiču?“ —

„Res!“ odgovori starček otožen, „res, ubog sem, pozabljen, slaboten, preganjan — to je moja slava! O ta nehvaležna žena, tolikanj sem se jej prilizoval, sladkal in prikupoval! Kako vračuje, oj Bog!“ in glavo sklone — a le za trenotje.

„Reven sem, res je“, reče potem z zaupljivim in srčnim povdarkom kot pesnik in vojščak: „Reven sem, toda pošten! — Moje sanje o ljubezni in sreči; duše, ki sem jih ljubil kakor svoje; ta dela, ki so moja deca; ure prevare in norosti, one nebeške sladkosti, oni radostni vzleti, slobodni kakor zrak, svet, kjer živim, povedi: ali me ne odškodujejo za vse britkosti, vse nezgode našega življenja? Povej: Kdo mi jih more odvzeti? Kaj velja človeška slava poleg tega, kar je Bog stvaril!“ Gosto nabrano čelo se mu je izvedrilo, iz oči so plamtele iskre mladosti in navdušenosti, dvignil je plemenito glavo, ponosno se oziral, kakor da meri zemljo z nebom, — ni bil človek več, ampak vzvišen duh in še več: bil navdihnen pesnik! —

Starčekov orlovi pogled in mamljiva zgovornost njegova presune mladega slikarja. Osramotjen zaradi nemoči svoje povesi oči in ko mu reče starček: „Pojdiva na tvoj dom“, dá se mu voditi kakor jagnje.

III.

Delalnica je v tistem stanji, v kakoršnem smo jo zapustili.

Kakor oče in sin prekoračita.

„Kje je slika?“ vpraša starejši.

„Tukaj“ odgovori mlajši in jo pobere na tleh, zmršeno, oprášeno, razcapano in umazano prsti, ki se je je prijemala.

„Škoda! Tu ni izgovora. — Ali nisi bil zadovoljen s svojim delom? Kaj tedaj hočeš? Pokončal si čudovit umotvor“, pravi pazljivo ogledovaje podobo. „Kako je živa! — Ta glava se smeje; kar vsa se smeje. Krasne

barve, živo narisana, nenavadno krepko izpeljana! — Ta-le na pol senca! Ta edina kazi delo. Zakaj jo toliko ribati in preumivati?“

„Ta, — ta“, pravi slikar živo, „ta edina mi podira vse upanje, ona je vzrok moje obupnosti. Videl sem jo to višnjevo barvo, kako je plavalala okolo ustnic mojega predmeta in kako se je družila s tamno. Videl sem jo, tudi načrtal, a na platno popolno je nisem mogel prenesti. „Recite“, reče solzen, „kdo bi ne obupal?“ „Ne, najprvo velja: malati navadne reči, zasleduj navdihe, ne posnemaj“.

„Kaj tedaj počnem? Ali morem jaz kaj izumiti? Ktero barvo si pač morem izmisliti, da mi je ni že pobral Tizian s tako krasoto, krepkostjo in nježnostjo v svojih podobah? — Tudi je že prišel Correggio z blaženim čopičem, izbornim svojim okusom, čarobno barvo, s polnimi, vzvišenimi podobami, s svojimi devicami! — In moja domišljija, ki mi jo hvalita, čemu mi bode? Že se je prikazal Rafael in z njim njegova živost, miloba in visoki vzlet? Zakaj sem se rodil prepozno! Kaj morem jaz vstvariti!“

„Naravo posnemaj: vsi so jo spremenili, eni zlepšali, drugi ogrdili; izražuj jo, kakor je v divni krasoti in častitljivem veličastvu, ki ga je sprejela od vsemogočnega, z vsemi malenkostnimi pomanjkljivostmi njenimi in krepkimi in določnimi potezami, kakova je, ne dodajaj, ne oddajaj jej ničesa — — in tvoja domišljija, tvoja umetnost bode dovršila. — — In potem — potem čaka te slava: toda sreča naj te nikdar ne vara! Če omahuješ, če se bojiš zavidnosti in preganjanja njenega, ako pomišljuješ srečo zamenjati s slavo, nijsi rojen za umetnika, vrzi od sebe čop.“

„Ne“, odvrne mladeneč navdušen, ker besede starčevske so ga pah-nile kakor v vrtinec. „Ne — ne tresem se, — pride naj čast, naj postanem nesmrten, in ker se ne bojim ne britkosti ne nezgod, pridejo naj, jaz se jih ne ustrašim“. In ponosen dvigne glavo, kakor da imajo njegove besede čarobno moč, da jih res prekliče.

„Tak, želim, da si, moj sin“, pravi starček ginjen, „vreden dara, ki ti ga je podelilo nebo. Oj, ko bi jaz imel tvoj mogočni čopek, tvojo čarobno umetnost! Ves svet bi govoril o meni — — in manj nesrečen bi bil! Glej moje čelo! Ali ni na njem zapisano tisoč nezgod? Med svetom sem živel, ki me ni umel. Nesrečen sem bil, duh mi je skoro ginil, ker ga nisem mogel vdihniti na platno, niti vdolbsti v marmel — živeti je bilo treba in služil sem — toda moja živa duša se je morala razodevati ali poginiti. Vojaški ogenj se smehlja mladosti — obeta tudi zmago in brezkončno slavo“ rekel je smehljuje se. Šel sem v vojake, in pri Bogu! ni mi žal. A Bog mi je zastavil to pot, to življenje, ki je ngajalo ognjeni moji duši. Glej — in mlademu malarju pokaže globoko rano in pohabljeno roko — ali vidiš? moral sem meč v kot postaviti. A znal sem pisati,

pero mi je bilo čopič in slikal sem ž njim podobe tako živo in krepko, kakor ti, in risal tako pravilno, нравno, pa tudi tako težko.“

„In kako krasne podobe!“ reče slikar.

„Mojsterskega dela mojega pa še nisi videl“ nadaljuje starček. Glej tukaj je na mojsem sreću in pokopali ga bodo z menoj. Mislili so, da je pisana prošnja in preganjali so me, vzročilo mi je veliko gorjé — toda glej, zarad britkosti in trpljenja, ki sem ga pretrpel zanj, ljubim ga toliko srčneje.“ —

Tedaj skrbno potegne velik, nepravilno in nečedno pisan zvezek in začne pred slikarjem razlagati to veliko podobo. Snov je pisana kakor tapeta, na robih jej so dogodbe žive, prijetne, dišeče kakor cvetlice na vrtu. Na stotine bedarij, prismod, milih smešnic in šal, in kar se izgubi v sto in sto fantastičnih arabesk z modrimi izreki zdrave pameti in razsodnosti, s čudnimi in smešnimi prizori ljubavi in zračnih prevar, vmes pa lepota in nježnost s prigodbami ljubezni nedolžne in čiste, srečne in nesrečne, solze in sladkosti, izdihljaji ali smeh radosti in rudečica sramežljivosti, poskočnice ali žalostinke. Notranje življenje z vsemi svojimi prikaznimi in domišljijami, s smehom in jokom, z veseljem in britkostjo — s tisočernimi značaji, ki se spominjajo kakor dnevi. Tvarina cveteča, ki je razgrinjala življenje sanjarsko a živahno! To je bila podoba nova, imenitna in nikdar dosežena, zmes norčij in smešnic, da bi se smejali mrtvi v gomilah.

Slikar je že pozabil svoj obup, svoje pobitje in navdušenost svojo in še vedno poslušal, ko je starec končal.

„Sedaj“, reče smehljaje starček, ki ga je začudjenje na obrazu mladčevem bolje veselilo kakor pohvala velike množice, „sedaj slikaj!“

„Kaj čem slikati po tem, kar sem ravnokar slišal — — in ta polsenčna barva!“

Obrazuj deviško naravo, kakor je, in izviren bodeš in svet ti bode slavo prepeval. — Srednja barva tako čedno izmita in vendar tako kalna“ pravi ogledovaje raztrgano in umazano platno. „Že vém. Da, obljubim ti, da jej bodeš kos, toda prisezi, da storiš, kar ti ukažem!“

„Prisegam“ odgovori mladeneč.

Odpre okno, pripravi paletu, položi na oder kos novega platna, vzame palico, čopke, postavi se pred platno in sedaj še le vpraša: „Kaj slikam?“

Starček je slonel na oknu proti ulici, pogledal pri tem vprašanji in brez pomišljevanja odgovoril: „Tega-le starca“ kazaje na sivega, vtrjenega vodonošo, ki je nekterim žejnim dajal piti.

Mladeneč se obotavlja.

„Ali ti nisem rekel, da slikaj naravo? Kaj dé, če je izvor navaden in nizek? Le Bog potrebuje vere, žarečega venca in angeljskih perot, da

nas povzdiguje proti nebesom, geniju pa je dovolj njegova misel brez svita, brez perot, brez vere.

Ta izrek je bil za tadanje stoletje nekako nenavaden, umetnikoma je veljal kot resnica.

V tem trenutju oživi mlada fantazija njegova, urno narisa predmet kar površno, a živo kakor vulkan. Vojak v tem natanko pregleda možnjico, in ko jo dobro ožmé, potegne nekoliko novcev, morebiti za kosilo tistega dne in jih ročno vrže roparju Andreju, onemu, ki je dan poprej sedel oni nesrečni podobi kot modél. Pomigne mu in prebrisani dečko smukne iz sobe hitro vrnivši se z vodonošo, ki se brez besede postavi pred slikarja.

Zamišljen v delo zahvali se starčeku samo s smehljajem. In čemu tudi? Saj ga je že umel.

Oba molčita, niti ta niti oni ne spregovori besedice. O kako je čopič švigal po platnu! Kako hitro so se na paleti mešale toliko različne barve in na platnu združevale in delale vsakoršne stopnje svitlobe! Tako je minula ura za uro, šest ur. Čem bolje je napredovala slika, tem živější, tem pazljivši je prihajal stari vojščak. Kako so se obrisale širokovoglate oblike, zelenkaste barve, kratke sence tega še ne olikanega obraza! Kar rastle so na platnu žuljaste roke in koža tega težaka!

Še Andrej se je čudil prelepemu delu, enkrat se je celo postavil pred človeka, češ, da mu odvzame posodo, in njegov gospod nič rekši prenese misel tolovajevo na platno in narisa glavo malopridneža, ki je zastonj hlinil nedolžnost.

Ure so hitele in delo se je pomikalo dovršenosti, kar vsklikne starček ves navdušen: „Dobro, več ti ni želeti!“ Podoba je bila skoraj gotova, mladi umetnik se je že smejal, a na mah se mu pooblači čelo. — „Za — —. Zlodjeva ta polsenca, še vedno se kaže!“ Zgrabi čop in hoče potegniti ž njim po sliki, stari vojak plane vmes.

„Za Boga“ zaupije, ne prepustim tega, dokler sem živ, izvedó naj, ali sem jo jaz zadel!“

Toda mladi slikar se je ustavljal. „Pustite me, pustite! Ne branite mi, ker sedaj je domišljija živo navdihena svojega predmeta!“

„Spominjaj se prisege“.

„Ktere prisege se mi je spominjati, gospod, ko gre za večno slavo! Pustite me!“ reče razjarjen.

„Prej prebôdi tega starčeka, ubogega, bolehnega in slabotnega“, in zatajevaje starost svojo brani mu s krepko roko k sliki.

„Gospod, gospod!“ reče mladeneč in stisne zobe, „pustite dovršiti najboljše, kar sem dodelal!“

„Nespametni! Je li ne veš, da jo hočeš uničiti? Okó naj se spočije“.

A mladič ga ni poslušal. Prizadeval se je izpuliti se mu iz rok. V tem je minulo nekaj časa. Ko se vendar reši in stopi pred oder, ostrmi: ona nesrečna polsenčna barva, ta spodtikljej vseh njegovih podob, ni je bilo več, izginila je: slika je dovršena, mojsterska. Starček se smehlja.

„Vidiš“, reče mu, da sem imel prav. Jeli si prepričan, da ta zračna megla, ta le taka senca, ki si jo videl, ni bila družega nego mrena čez tvoje na izvor oprte in zategadel utrujene oči? Ali sem imel prav, ko sem zahteval, da odmakneš svoj pogled od slike? Povej, česa manjka tej podobi? Ne dotakni se je več, kar bi morebiti pridobila na milobi, zgubila bi na duhu in živosti. Poglej svojo ustvaritev in reci, ali sem ti zastonj obetal večno slavo? Podpiši se, podpiši, da se tvoje ime imenuje od veka do veka, do konca svetá.

Hvaležen in zadovoljen, radostnega in navdušenega obličja, s tresočo se roko zapiše mladeneč podobi na podnožje: *Velasquez pinxit*.

„Večna ti slava, Diego Velasquez de Silva!“ reče starček.

Velasquez ga objame, veselja jokaje mu pravi: „In tudi tebi, Miguel de Cervantes Saavedra! Kar si mi čital, ostane vekomaj!“

Nezgoda ponočnega čuvaja.

(Humoreska. Iz českega preložil Pivčania.)

„Dobra služba je lepa reč“, trdil je na Českem grabovski ponočni čuvaj Kubiček v gostilnici, krepčaje se dobrim pivom, „ali zvesto mora se opravljati, sicer utegne človeku iz najmanjšega prestopka največa nezgoda zrasti, da je morda na vse zadnje še reči treba: služba, lahko noč!“

„A kako to veste, sosed?“ popraševali so ga radovedno ostali gostje, pomakniviši se bliže okolo čuvaja.

„E, kako bi ne vedel, ko sem to sam skusil!“ rekel je Kubiček, in naredivši dober požirek jel je pripovedovati tako-le: „Je temu uže nekoliko let, ko sem bil prišel v skušnjava, da bi se izneveril svojej ponočnej, do onda vselej pošteno opravljanej službi. Bilo je to jeseni enega dné, ko se jaz po večerji s polnim želodcem vzdignem, da bi svojo navadno dolžnost opravil. Iz hiše stopivši, razgledam se tu pa tam, pasje lajanje mi udari na ušesa, in hitro mi pride na pamet, da sem doma svojo gorjačo pozabil. — „Hola, Kubiček“, pomislim sam pri sebi, „to nij nič! Brez palice mogli bi se ti psi zagnati do suknje, a to je kaj neprijetna in nevarna reč“. Vrnem se torej v hišo po veliko svojo gorjačo. Žena mi je vsled tega načebnrjala polna ušesa, da to nekaj pomeni, da bodem imel nesrečo itd. Nikdar nijsem mogel babjih kvant poslušati, zatorej, spodobno zavrniš svojo Katerino, spustim se vdruči iz hiše in čisto polehkoma

dospem do konca vasi. Pred Tomanovo ogrado sem se en hipec ustavil. Mesec je svetil, kakor ribje oko, a polna svetloba jegova padala je na košato hruško, obteženo lepim, rumenkastim ovočem (sadjem). — „Glej, Kubičku!“ šeptal mi je skušnjavec na ušesa; „ti si zdaj edini gospod v soseski, kateri bdi in za varnost svojih sosedov skrbi. To je gotovo velika žrtva, a nikdo ne bi ti zameriti mogel, če bi si nekoliko teh medovih hrušek okusil. Saj tega ne bo tako nikdo zapazil, a če bi morda slučajno to kdo videl, i nu — kaj si bode mislil drugega, nego da je ponočni čuvaj vsegdar vreden nekoliko hrušek, od katerih morda ne bi bilo več duha ni sluha, da jih on ne varuje! Dobro! Odtrobim deseto in cele četrt ure potem premišljam, ali si smem dovoliti prestopok proti svojej službi. Čast moja, se vé, mi je to branila, ali od druge strani so hruške tako zapeljivo in potuhnjeno v mene gledale, da konečno nijsem poslušal svojega angela varuha, kateri se je v meni glasil, nego sem goropadno v pogubo rinul“.

Poslednje besede izgovorjene so bile žalostnim, da skoro jokajočim glasom, a Kubiček pri spominu na svoj globoki padeč pogledal je tudi vrčku do dna. Tlesknuvši jezikom in davši si z nova natočiti, nadaljeval je svojo povest.

„Prelezel sem tedaj plot“, reče, „a položivši trobento pod drevo na travo, pogledam okolo sebe, nije li koga blizo. Ne ko da bi se koga bal, jerbo s svojo gorjačo postavil bi se čveterim, — ali šlo je posebno za to, da bi ne dal komu pohujšanja. Okolo gledaje zapazim vam ne daleč od sebe slamnato kolibo in pri tej priči je vse v meni zadrkalo, kakor v kakej starej uri. „Ne, ne, Kubičku!“ šeptal sem sam pri sebi, „takim načinom ne smeš se pregrešiti proti sebi in proti svojej časti, rajši pojdi tja k vrtnemu varhu in za dobro besedo zgodi se ti gotovo po volji tako, da ne bodeš v nobenej nevarnosti. Zato podam se proti kočuri ali uže od daleč slišim veliko smrčanje, in skušnjavec oglasi se z nova v meni, rekoč: „Bedak! zakaj reveža trgat iz sladkega spanja? Saj je brez tega tvoj sosed in gledé službe tovariš, kateri ti nikakor škodovati ne more. Razen tega veš iz vlastne skušnje, kak neprijetna reč je to, če te kdo ropotanjem iz prvega najboljega sna prebudi, zatorej ne stori drugemu, kar ne želiš, da bi se tebi storilo!“ — Taki razlogi zdeli mi so se dosta jasni, da nijsem se več umišljjal zlesti na hruško do vrha, kjer je mesec osvetljeval največe množstvo cukrenih majdalenek. Odtrgnivši si edno, se ž njo sladkam in pri tem gledam na krasni mesec, kako plove po nebu sred brezštevilnih zvezdic. Ko tak modrujem in naravo premišljujem, — kar je čestokrat vzlasti po noči moja navada, — tu vam se naglo zadere glas pod menoj: „Ali greš doli, ti prokleti lopov!“ Jaz se prestrašim do dna svojega srea, zgubim ravnovago, in pri tej priči se valim kolikor sem dolg in širok v travniku pod hruško“.

A z nova umolknil je Kubiček, da bi velikim oduškom piva omehčal bridki spomin na svoj globoki padec.

„Ležim tedaj na zemlji na polu omamljen“, jel je čuvaj dalje pripovedovati, „ali precej se spet zavem. Nekdo me namreč popade strahovito za ovratnik pri suknji — še zdaj je od onda natrgan — in strašnim glasom se nad menoj zadere, kaj sem delal na hruški? — Nu, a jaz? Legati? To se ni strinjalo s častjo in dostojnostjo grabovskega ponočnega čuvaja Kubička; povedal sem torej resnico, rekoč, da nisem vedel o tem, da je Toman v najem dal svoj vrt in iz te nevednosti da sem okusil eno edino hruško majdalenko. — „Počkej, počkej, ti majdalenkar!“ šklebetal je varuh srdit kakor vrag, zažvižgal, in v tem hipu je stal poleg njega drug tepec, velik kakor gora. — Pa da sem imel dobro vest, verujte mi sosedje, da se ne bi bil bal obeh skupaj, ali tako sem stal pred njima kakor oparjena kura, a kolena so pod menoj omahovala, kakor da bi imel na bedrih ogromno breme naloženo. — „Jurko!“ zapovedal je potem varuh svojemu tovarišu — „skoči k kolibi in prinesi povreslo in kol, da bo deva eno pametno naredila temu ljubeznjivemu čuvaju, kateri ubogim ljudem po noči krade!“ Jurko je bil tu v tem hipu, a jaz čakam, kakor omamljena ovca, kaj se boče z menoj godilo. Nu in kaj se je zgodilo? Mnogo, sosedje, mnogo! Če bi me bili ti hlapčoni tožili, do globe (denarne kazni) pritirali, da bi morda poslednjo kozo zaradi tega prodati moral, si iz tega nič storil ne bi; ali tako sramoto — ne, to se nij še nobenemu čuvaju na celem svetu prigodilo in se mu nikdar ne prigodi.“

„A kaj so vam storili?“ vprašali so radovedno sosedje.

„I nu tole!“ reče Kubiček, z nova namočivši si jezik. „Roke so mi pregnuli na hrbet, a k jim mi privezali povreslem kol najmanje petkrat tako debel ko ta moja debela gorjača. Trobento so mi vteknil v usta, kapo mi potegnili na oči, odprli vrtna vrata in pri peklenskem krohotu me sunili iz vrta ven za plot. Kakor tolovaj proti vešalom opotekal sem se proti svojej halupi, glava me je od samih misli hotela razpočiti. — „O Kubičku, Kubičku!“ zdihoval sem iz globočine svojega srca, „kaj ti poreče žena, ko pritavaš v takovej posituri domov? A kaj, ko bi te po naključbi videl kak sosed? Rešpekt tvoj bo šel na veke . . .!“ — Nesrečni kol me je čem dalje tem bolj težil, a iz ust mi viseča trobenta nadrževala me je v hoji tudi strahovito. Kapa zlezla mi je bila popolnoma črez oči; kakor slep doplazil sem se do svoje barake. Ali kako notri priti? Vse je bilo zaprto in zabito in meni ni ostalo drugega, nego da bi zbral vse svoje moči in kar sem imel v sebi diha, spustil v trobento. Zgodilo se je tako, ali nesrečni inštrument mi pade pri tem pihanji iz ust, in vse je bilo brez uspeha. Katarina moja je spala, ko da je očarana, a mene so zunaj slabosti obhajale. Kličem in kličem, kar se da, a

vse zastonj. V halupi vse mrtvo. Konečno krenem se od vrat k oknu, a ker sem imel kapo črez oči potegnjeno, moglo se je lahko zgoditi, kar se je zgodilo, da sem namreč glavoj butnul do stekla in nekoliko šip razbil. Cinkot padajočega stekla je, se vé predramil mojo staro, ali to veste sosedje! ženska je ženska, in če je le kaj malega prestraši, dela precej ropot, ko da bi gorelo. Uprav tako delala je i moja Katarina in nij nehala se dreti, na pomaganje vpiti, dokler nij mene po glasu spoznala. Ko me je spustila v izbo, čuda da nij strahu omedlela, videča me v takem stanu. Ko vidi, kaj in kako, mi hitro nožem povreslo prereže in tako mojemu hrbtu olehča. „A co se ti stalo, drahušku? (Kaj, za Boga svetega, ti se je zgodilo?) praša me na to polna sočutja moja stara; toda jaz nijsem imel za pripovedovanje čisto nič veselja, marveč poslal sem ženo pred hišo po trobento a sam, truden do smrti, vležem se na posteljo. V hrbtu me je bodlo, ko da bi imel vse kosti razmečkane, roke mi so bile zdrvene, kakor kaki porobki, a v glavi mi je šumelo in brenčalo, ko da je v njej sto in sto brenčeljev. — Da, sosedje! takovi bili so nasledki malega prestopka v službi, a še hujši imeli so nasledovati“.

Oddehnivši se žalostno, okrepča se Kubiček zopet nekoliko pivom in potem nadaljuje spet takole:

„Ležim tako vznak a zdvojim skoro od žalosti zaradi tolike sramote. Katarina bila je še vedno pred hišo, iskaje trobente, a v izbi bila je razen mene le moja edina lastna hči, mala Rozalka. To deklee, napotjeno od moje stare, kar nijsem celo nič slutil, nalilo je med tem poln lonček mrzle vode, a meni nič, tebi nič — vlije mi je na glavo. — „Kaj to?“ zakričim in skočim prestrašen po konci, na kar mi devče odgovori: „Ko ste razbili okno, tatinku, zapovedala mi je mamika, da bi na vas vlila troho vode, da bi se iztreznili, ker bi sicer vse razmlatili“. — No, bila je to lepa kopel, primaruha! Še tega mi se je manjkalo: imeti mene za pijanega, ko ga nijsem bil celi dan ni za pol solda okusil! To mi je povse smrtno rano zadalo in bil sem vam uže več mrtev, nego živ. Slečem se torej in shulim se pod pernico, da bi vsaj spanjem spet k moči prišel. Tu — nesreča ne spi — zapiska vam na vasi četnik (žendarm), da bi so oglasil, če ponočujem. — Koliko let pred tem opravljal sem svojo službo zvesto, a nikdar mu celi ta čas nij kaj takega na misel prišlo, samo zdaj moral ga je sam vrag navdihnuti, da je mene preganjal. Ko me nij mogel doklicati, krenul je k mojej baraki. „Žena!“ pravim k Katarini, četnik sem ide. Jaz zlezem za peč, a ti mu reci, da nijsem doma, da ponočujem“. — Prišel je. Praša, kje je čuvaj? Žena zgubi glavo in prestrašena zblekne: „Za pečjo ponočuje“. „Za pečjo? aj, aj!“ smejal se je gospod žendarm in pristopil k mestu, kjer sem prihuljen se skrival. „No, Kubičku, prilezite li doli!“ A jaz sem zlezal. Prosim, izgovarjam se,

povem to in ono, ali vse zastoj. Moral sem prižgati luč, četnik me je zapisal v svoj protokol, a drugi dan znašel sem se na uradu. Gospodje obsodili so me na tri dni v luknjo in dva forinta globe za mojo nemarnost. — A od kod je vse to izviralo, prašam jaz? — Iz dosti malega prestopčeka v službi — kradeža ene edine hruške majdalenke! Ali od te dobe sem se varoval in nijsem zapravil od svoje važnosti in dostojnosti ni toliko, kar bi za nohet vlezlo, da mi ne bi trebalo reči: Služba ponočenska — lahko noč! — A zdaj na ta nekdanji prestani strah — še en vrček!“

Tako je pripovedoval grabovski čuvaj Kubiček o zlatej uri v gostilnici svojim sosedom, zaupajoč jim na tak način pri dobri kapljici skrivnosti, katere je dozdej tajil pred vsemi.

B a s e n.

J. P.

Nekdaj je živel na Štajerskem mlad krepek junák, kteremu je bilo ime Irs. *) Ta je bil velik in tako močen, da so ljudje rekali, če je kdo močen bil: „Ta je močen kakor Irs.“

Nekega dne reče Irs, ko vole z oranja proti domu žene, sam k sebi: „To oranje in razkapanje po njivah mi je užé preotročje. Kaj hočem s svojo močjo šče početi, česar šče ne bi bil poskusil? Na Slovenskem mi je pretesno in predolgočasno; jaz pojdem v svet na korajžo, da svojo moč poskusim.“ Reče, pusti plug na njivi, prižene svoja vola domú, vrže jima na vse hvate krme pod noge in gre v svet ne poslovivši se od nikogar, razve od svojih ljubih voličev. „Srečno, ljuba voleka“, reče jima božcáje, „jejta in pasita se; črez leto dnij se zopet vidimo, ako smo živi!“

Irs gre na ravnost proti turškej meji. Ko do Kolpe pride, zagleda čolnič privezan, odreže vože, zakrni čoln in po deljčasnem veslanji, koje se mu je jako ljubilo, prebrodi na turški kraj. Tam prišedši skoči na kopno, brene čoln v vodo in hajd! na Turško, poskušat turške sreče. Ali jedva stori dva tri koraka, užé mu zaskočita dva turška vojaka pot. „Stoj!“ mu zakličeta, „odkod je tvoj pot in kamo?“ — „Jaz sem Irs, če ga poznate; pridem s slovenske strani in grem Turkom glave rezat.“ To rekši zgrabi enega, pomete z njim drugega in zaspé oba v Kolpo, kakor da bi iz meha koruzo zasipal. Ne zmenivši se dalje za oba Turka, ki sta jedva zopet iz vode na suho prikobacala, gre dalje svojim potem gledat, kakova je turška dežela. Ali Turka sta mu po stranskih potih v preke prišla in ko Irs stopi v neko gosto šumo, napade ga sto Turkov in med temi ona dva, ktera je bil v Kolpo zalučal. Vname se hud boj; zdaj Irs trešči enega, zdaj drugega Turčina v smreko ali v hrast; petdeset jih je bil užé otepel, kar se na nekem štoru spotekne

*) Ali = ris ali = Riese (per metathesin)?

in na lice pade. Onih petdeset Turčinov, ki so šče bili po konci, plane na-nj, zvežejo mu roke na opak in hajdi ž njim naprej pred sodnika, da ga ta obsodi in obesi. Turki ga psujejo, duvajo, suvajo in zasmehujejo, a Irs, ki je bil oslavljen, tiho v tla gleda in sam pri sebi misli: „Čakajte Vi, paglavci, da se nekoliko okrevam: dokler šče nosim glavo med ramama, nisem šče Vaš.“

Uže pozno pod noč pridejo v neko turško ves, kjer je stalo samo kakih pet revnih koč. Irs dela se trudnega in zaspanega, kakor da ne more več po konci stati, in tudi Turčini so bili od vročine, boja in pota vsi spehani. Zakurijo si ogenj blizo koč, zakoljejo jagnjiča, ktereга so med potoma nekemu ubogemu kristjanu vzeli, a ubogega Irsa zaklenejo v bližnjo hišo, ne davši mu ne za zob ne za grlo. Potem ugasnejo ogenj in se okoli ognjišča vležejo spat, enega pustivši pred vrati na straži, da Irs ne bi mogel uti. Ali jedva je polnoči, in zvrne se šče ta Turčin od vina omamljen k drugim na tla, ko stopi Irs, kteremu so se udje zopet okrenoli, po konci in ker je roke zvezane imel, gre za kočo in lopi z hrbtom tako silno po steni koč, da se vsa na speče Turke prevrne in on med tem truščem in pokanjem tramovja v bližnjo hosto uteče, kjer si roke reši ozkih vezij. Potem pak najde špiljo v skali, zavalil velik težek kamen pred njo in se vleže po vsej dolgosti na mehki meh, kateri si je v mesečini nanosil.

Drugi den se šče le vzbudi, ko je solnce uže visoko sredi neba stalo in svoje žarke navpik proti zemlji pošilalo. Okrepčan od dolgega spanja napije se studene vode iz virka in gre naprej živeža si iskat. Medpotoma sreča dva kupca, ki sta otovorjene osle pred seboj gnala. Bilo je v gori; steza ozka in strma. Eden oslov, ki je preobložen bil, spolzne na korenini, ki je pot pregrajala, in se zvrne črez strmino v prepad. Irs, ki je kupca ravno srečal, vidi nesrečo in vzleče sam osla s tovorom iz brezdna, a kupca od hvaležnosti ne vesta, kaj bi mu za to veliko dobroto dala. „Če vama je prav,“ reče Irs, „dajte mi malo jesti in pa kakovo turško obleko. To-le, ki jo zdaj nosim, dal mi je nek Žid, ki me je za vse ogoljufal, tako da so me sodniki dali sleči in v to maškoro preobleči, ktero mi je Žid za rubljeno mojo baržunasto (žametasto) iz milosti prepustil.“ Kupca sta ga obilo pogostila in mu vrh lepe turške obleke, kterih sta več stotin na bližnji sejem nosila, šče tristo piastrov (evancigaric) podarila. „Denarjev ne potrebujem“, pravi Irs, „rajši mi dajta orožja, da se telovajem ubranim.“ Dala sta mu tudi silno lepega orožja, a onega denarja, koji sta mu v roko vtisnola, ni sta hotela več nazaj jemati. Okrepčan, nasitjen in lepo oblečen, poleg tega s krasnim orožjem previden stopa Irs dalje naprej hitro in lahko kakor v gorah srna črez skalovje.

Ko takó celi popoldne potuje, pride proti večeru v veliko ravnino pred neko samotno kočo. Kočar je sedel pred pragom s svojo družino in ženo, okoli nju pa so ležali deca, jagniči, psi, kozlički in mačke, eno mirno poleg drugega, in so večerjali. „Dobri večer, očka“, ogovori Irs kočarja, „hočete me nocoj prenočiti?“ — „Dobro došel“, pravi pošteni starec, „ako Bogá znate in Božjo pravico.“ — „Kaj ne bi“, odgovori Irs, „saj sem pošten kristjan in se ne bojim drugega na svetu, kakor greha in svoje vesti.“ — „O! zahvaljen ga bodi večni Bog!“, reče na to ves zveseljen kočar, „Vi ste kristjan, moj brat po Bogu in veri“; vstane in od veselja podá Irsu roko ter mu ponudi sira in druge večerje. A Irs samo vpraša, kje boče spal, no prijazni kočar ga pelje v hišo in vsi |gredó vkup spat: kočar, otroci z materjo, ovce, kozli, psi, mačeta, in presički, in so spali, dokler jih je rano solnce skoz odprta hišna vrata vzbudilo. Potem povstanejo vsi, pomolijo in gredó na polje delat. „Vi pak, pravi kočar, ostanete tu v hiši kot naš gost, dokler pridemo s polja nazaj.“ — „O nikar“, pravi Irs, „jaz imam šče več posla po svetu; ne morem se pri Vas muditi.“ Segne v žep in dá kočarju ves denar, koji sta mu prejšnji dan kupca podarila. „Vi imate dosti glav pri hiši, a Turki so nenasični; ta denar jimejte za harač (davek), da Vam živadi ne vzemò, kedar Vas pridejo rubit.“ Podá kočarju roko in hoče uže oditi, kar prisopiha na čilih konjičih pet turških katanov (husarov) ubogega kmeta rubit. Eden Turkov brž veli kristjanu vole izpreči rekši: „Čemu só ti taki lepi voli? Orji sam, pes;“ oni štirje pak s konj nad vole in ovce. Ko mož to vidi, vrže se na kolena in prosi bega (vodjo), naj mu živino pusti, saj hoče rad v denarjih plačati, kolikor jih baš imá, in mu pomoli mošnjo na konja. A Turk komaj denar pogledávši reče: „Bolje živina in denar, nego denar brez živine“, in pokne ubogega kmeta črez obraz. Irsu vzkipí jeza; z eno roko prime konjiča za uzdo, z drugo pak mahne po Turčinu, da se ta daleč s konja prevrne. Potem skoči na konja, odseka Turčinu, ki je vole izprezal, glavo, onim trem pak ukaže s konj stopiti in bega zvezati, ako nočejo svojih glav izgubiti. Turki prestrašeni vse storijo, kar jim Irs povelí; na to dá konje onemu kristjanu, ki ga je prenočil, z denarji vred, ktere je beg iz rok spustil, in ukaže onim Turkom svojega bega zvezanega pred soboj gnati v Štambulj, da tam svojo kazen od turškega carja dobó. Kmet pa je s solznimi očmi zahvaljeval Irsa, ki mu je toliko nezasluzenih dobrot skazal, ali Irs je to odvrácal in dejal: „Vi ste meni prvi dobroto storili, ker ste me črez noč sprejeli; moja zahvala je moja dolžnost“. Potem se proti Carigradu na pot podá, jaháje veselo na konji begovem in oziráje se okoli po lepej ravnini, s ktere so dišale rože in aranče. —

(Dalje prih.)

Paolo Veronese.

D. T.

Nar izvrstniši slikar zunajne lepote je Paolo Veronese, ali po pravem Paolo Caliari, rojen v Veroni 1530, umrl v Benetkah 1588. Prvo svoje izobraženje je dobil v Veroni, risal je bakroreze Albrehta Dürerja, in je narpreje pozornost prijateljev umetnosti na se obrnl s svojo krasno sliko: Skušnjava sv. Antona. Leta 1555 prišel je v Benetke, si vzel Tiziana za izgled, katerega je v krasoti barv kakor nekteri trdijo, presegel. Gotovo je, kar se svitlobe barv, bogastva kostuma, veličestva jegovih krepkih in lepih podob tiče, prvi mojster. Jegovo veselje je bilo v religioznih okvirih sijajnost svojega časa predstavljati. Edna jegovih narimenitniših slik je: Ženitva v Kani, sedaj hranjena v palači pariški, v Louvru. Mi tukaj vidimo množico bogatih Benečanov in Benečank pri mizi, vsi bogato oblečeni, vse polno dragocene posodve in strežajev. V oseh samih nahajamo vrstnike tedajnega časa portretirane, kakor: Karola V., Franca I., Eleonoro Avstrijsko, Marijo angleško, Solimana II. Tudi orhester razveseljuje goste. Slikar sam se je portretiral godoč v gosle, Tiziana pa godočega v kontrabas. Pogled slike res očara, ali za altarsko sliko ni. Menjka mu religioznega življa, — sama posvetnost. Jegovih slik je obilo. Zrak na njih je črstev, priroda resnična, arhitektura sijajna, glave polne značaja. Slikar sam je bil poštena duša, neutrudljivo delaven, prijatelj Tizianov, s katerim je tekmoval. Mrzlica mu je življenje vzela leta 1588.

Poštena komedija.

D. T.

Felice Bernardino, bogat italjansk plemenitaš, nakanil je oženiti se. Vsi elementi so mu bili prijazni, le morje ne, katero v svoji nemilosti ni hotelo rib za slavno goščenje doprinesiti. Bodi si mu, kakor drago, v jutro na dan ženitve se prikaže ubog ribič pred gradom z lepo veliko morskoro ribo. Veselje se razširi po gradu, ker taka riba se jim je dozdevala ko navlašč za gostijo stvarjena. Ribiča pripeljejo pred ženina, in plemenitaš reče v pričo sebranih gostov, naj pové ceno, ker ribo hoče plačati. „Sto udarcev na moj hrbet“ — reče ribič, „je cena za mojo ribo, in v tej kupčiji ne odstopim ni nobenega“. Plemenitaš in jegovi gosti se čudijo, a vse zastonj, — ribič ostane pri svoji odloki.

Plemenitaš ga svari, a ko vse nič ne pomaga, reče: „Dobro, ta tepec ima svoje muhe, in ribo moramo imeti; — namerite mu jih sto, pa lahko bijte, — naj se mu v naši nazočnosti izplača.“

Ko so mu jih pet namerili, reče ribič: „Stoj! jaz imam tovarša v tej kupčiji, in spodobi se, da on svoj delež dobi“. — „Kaj? jeli sta na svetu dva taka muheljna!“ vpraša plemenitaš; „inenuj ga, in ročno bomo po njega poslali“. „Ni Vam treba“, odgovori ribič, „po njega daleč iti, najdete ga pred svojimi vrati v podobi svojega vratarja, ki me ni hotel preje k Vam pustiti, dokler mu nisem polovice od tega, kar za svojo ribo dobim, obljubil“.

„„Kaj““, razjari se plemenitaš, „„priženite ga sem — naj svojo pogojno polovico z najostrejo pravičnostjo dobi!““

Ko je bila ta ceremonija dokončana, poslovil je vratarja in daroval ribiča. —

A n e k d o t a.

D. T.

Ko je angležka kraljica Elizabeta potovala po svojih deželah, prišla je v Redgrave, kder je učeni kancelar Bacon imel svojo hišo. Ko si kraljica hišo ogleda, obrne se smehljaje k Baconu in reče: „Moj ljubi kancelar, ta hiša je prece premala za Vašo osobo“. „O ne“, odgovori Bacon, „moja hišica je zadosti velika za-me, a Vaše veličastvo je preveliko za mojo hišico“.

Čestitim udom: „**Matice slovenske**“ — delniškega društva: „**Narodne tiskarne**“ in „**Slovenskega pisateljskega društva**“ do blagohotnega znanja!

Ker mi moje slabo zdravje več ne dopušča dosedanje vsestranske delavnosti na narodnem našem polji dalje naprej razvijati, in mi potovanja k sejam težavo delajo, javljam tu očito, da **zaradi tega**, in iz **no-benega družega usroka**, izstopim iz odborov omenjenih društev, ter naznanim, da prihodnič ne morem nobene volitve v odbore teh društev več sprijeti. Čestitim udom pa se zahvalim za zaupanje, katero so mi dosle skazovali pri volitvah. Ta časopis pa šče bodem vodil do konca tekočega leta, ako božja previdnost mi da potrebno zdravje. Zato prosim za daljno obilno podpora.

Na Ponikli 25. sušca 1873.

Davorin Trstenjak.

Izdajatelj i odgovorni urednik: Martin Jelovšek.

Tisk in založba „Narodne tiskarne“ v Mariboru.